

Odonatrix 4(1), 2008 – zawartość (contents)¹

Tończyk G., Stankiewicz M.: Wazki (Odonata) Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. – Dragonflies (Odonata) of the Wzniesienia Łódzkie Landscape Park. Pp. 1-11.

In the studies encompassing the years 1994-2006 (mainly 2004 and 2005) in the area of the Łódź Hills Landscape Park, 40 dragonfly species were recorded. Fauna of this area consists of eurytopic forms, rare and endangered species on the national and regional scale are not numerous. The most valuable species of the park area are: *Lestes barbarus*, *Ischnura pumilio*, *Coenagrion lunulatum*, *Erythromma viridulum*, *Aeshna affinis*, *Anax parthenope* and *Libellula fulva*. The studies covered 4 types of habitats: running waters, fish ponds, small temporary water bodies, water bodies on peat bogs. The most valuable habitats were small pools inhabited by the strong populations of *Lestes barbarus* and *Leucorrhinia pectoralis* as well as fish ponds in which some rare typical of middle Poland species were found.

Podczas badań prowadzonych w latach 1994-2006 (głównie 2004 i 2005) na obszarze Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, stwierdzono występowanie 40 gatunków ważek. Fauna tego terenu składa się z form eurytopowych, gatunki rzadki i zagrożone w skali krajowej i regionalnej są nieliczne. Najcenniejsze są: *Lestes barbarus*, *Ischnura pumilio*, *Coenagrion lunulatum*, *Erythromma viridulum*, *Aeshna affinis*, *Anax parthenope* i *Libellula fulva*. Badaniami objęto cztery rodzaje siedlisk: wody bieżące, stawy rybne, drobne zbiorniki okresowe, zbiorniki torfowiskowe. Najcenniejsze były drobne zbiorniki z silnymi populacjami *Lestes barbarus* i *Leucorrhinia pectoralis* oraz stawy rybne, w których stwierdzono niektóre gatunki rzadkie w Polsce Środkowej.

Buczyńska E. Komiks. Przygody ważki z Lublina: Bałwan. – Cartoon strip. Adventures of the dragonfy from Lublin: Snowman. P. 11.

Bernard R., Daraż B.: Stan i siedlisko peryferyjnej, izolowanej populacji iglicy małej *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) w południowo-wschodniej Polsce (Odonata: Coenagrionidae). – State and habitat of a peripheral and isolated population of *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) in southeastern Poland (Odonata: Coenagrionidae). Pp. 12-19.

The peripheral population of *N. speciosa*, discovered in 2004 in the nature reserve „Broduszurki”, SE Poland (49°49' N, 22°21' E; UTM EA91), is the southernmost remaining population of the species in E Europe and E part of Central Europe. The Broduszurki population represents the same Evolutionary Significant Unit (ESU) as other Polish populations of the species and could be included into the same Management Unit (MU). However, a slightly greater genetic distance and genetic differentiation against all other studied populations, combined with the current state of strong isolation (the nearest species locality 90 km distant), might justify treating this population as a separate MU. This population, occupying ca 0.06 ha, is medium-sized (max > 400

¹ numer można kupić na stronie (you can buy this number at) <http://wydawnictwo-mantis.eu/odonatrix/>

imagines per control and min 1500 in the flight period) and dynamic, recently increasing and colonizing new patches of the habitat, but also tightly attached to selected small areas. The local high density was mirrored in a high mortality in spiders' webs (e.g. 36 individuals/14 webs or 35/15). The habitat of *N. speciosa* is secondary: several-dozen-year old peat excavation pools in different stages of succession, surrounded by low peaty pine forest. *N. speciosa* occurred in two subpopulations (pools) and four habitat patches. It was related mostly to the rich in water habitat with *Carex rostrata*, *Sphagnum* sp., *Warnstorfia fluitans*, and admixtures of *Juncus effusus* and *Molinia caerulea*, resembling the "rostrata" habitats known from several other localities in E Poland and Europe. However, the species occurrence in one patch based mostly on *Molinia caerulea* is exceptional, known only from Lower Saxony, where one locality even highly resembles the Broduszurki one. The habitat in this patch is spatially separated between the larval one (*Warnstorfia fluitans* "soup" in water) and that one for imagines – land tussocks of *M. caerulea* explored by the species up to 5 m from the water. Dry leaves of *Molinia*, hanging into water and used for the emergence were a passage between these two microhabitats. However, the use of such an untypical habitat is possible only due to a specific combination of conditions, such as the occurrence of *M. caerulea* under the canopy of trees protecting from excessive insolation and stronger winds. As *N. speciosa* was not observed in other seemingly similar places nearby for no apparent reason, it seems that some of these conditions have remained unrecognised.

Peryferyjna populacja *N. speciosa*, odkryta w roku 2005 w rezerwacie przyrody „Broduszurki” w Polsce południowo-wschodniej (49°49' N, 22°21' E; UTM EA91), jest obecne najdalej wysuniętą na południe populacją reprezentującą tą samą jednostkę o znaczeniu ewolucyjnym (ESU) gatunku w Europie Wschodniej i we wschodniej części Europy Środkowej. Populacja z Broduszurek należy do tej samej jednostki o znaczeniu ewolucyjnym, co inne populacje polskie, i może być zaloczona do tej samej jednostki zarządzania (MU). Jednakże, nieco większy dystans genetyczny i zróżnicowanie genetyczne w stosunku do wszystkich innych badanych populacji, w połączeniu z obecną silną izolacją (90 km od najbliższego stanowiska gatunku), może uzasadniać traktowanie jej jako osobnej jednostki zarządzania. Ta populacja, zajmująca powierzchnię ok. 0.06 ha, jest średniej wielkości (maks. >400 imagines na kontrolę i min. 1500 w okresie pojawu) i dynamiczna, obecnie zwiększająca liczebność i kolonizująca nowe płaty siedliska, lecz jednocześnie też silnie związana z wybranymi, małymi obszarami. Wysoką lokalnie liczebność odzwierciedlała wysoka śmiertelność w sieciach pajaków (np. 36 osobników w 14 sieciach lub 35/15). Siedlisko *N. speciosa* ma charakter wtórny: są to kilkudziesięcioletnie torfianki w różnych stadiach sukcesji, otoczone przez torfiasty las sosnowy. *N. speciosa* występowała w dwóch subpopulacjach (zbiornikach) i czterech płatach siedliska. Była związana głównie z siedliskiem bogatym w wodę, z *Carex rostrata*, *Sphagnum* sp., *Warnstorfia fluitans* i domieszkami *Juncus effusus* i *Molinia caerulea*, podobnym do siedlisk typu „rostrata” znanych z kilku innych stanowisk w Polsce wschodniej i Europy. Jednak w jednym z płatów siedliska, występowanie gatunku opierało się głównie na *Molinia caerulea*. Jest to wyjątkowe, znane tylko z Dolnej Saksonii, gdzie jedno ze stanowisk nawet bardzo przypomina to w Broduszurkach. Siedlisko w tym płacie jest przestrzenią rozdzielone między larwalnym („zupa” *Warnstorfia fluitans* w wodzie) i imaginalnym – lądowe kępy *M. caerulea* eksplorowane przez *N. speciosa* do 5 m od wody. Przejściem między obydwojema siedliskami były suche liście *Molinia*, zwisające do wody i wykorzystywane do metamorfozy. Jednak wykorzystanie tak nietypowego siedliska jest możliwe tylko

z powodu specyficznej kombinacji różnych warunków, jak występowanie *M. caerulea* pod okapem drzew, które chronią je przed nadmiernym nasłonecznieniem i silniejszym wiatrem. Ponieważ *N. speciosa* nie była obserwowana w pobliżu w innych, podobnie wyglądających miejscach, wydaje się, że jeszcze nie wszystkie z tych warunków zostały rozpoznane.

Rychła A.: Nowe stanowiska leciuchy małej *Orthetrum coerulescens* (Fabricius, 1798) w zachodniej Polsce (Odonata: Libellulidae). – New records of Keeled Skimmer *Orthetrum coerulescens* (Fabricius, 1798) from western Poland (Odonata: Libellulidae). Pp. 19-20.

Orthetrum coerulescens is a rare dragonfly in Poland and the data of its distribution is still insufficient (DD category in the Red List of Poland). In 2007, adults of this species were observed at two sites in the Lubuskie district (western Poland). In a meadow at a small ditch near Wicina (UTM: WT03) two females were recorded. At Lake Głębokie near Proszów (VT83) a single male was observed.

Orthetrum coerulescens jest gatunkiem ważki rzadkim w Polsce, o wciąż niewystarczająco rozpoznany rozmieszczeniu (kategoria DD na polskiej Czerwonej liście). W roku 2007, imagines tego gatunku obserwowano na dwóch stanowiskach w województwie lubelskim (Polska zachodnia). Koło Wiciny (UTM; WT03) stwierdzono nad rowem na łące dwie samice. Nad Jeziorem Głębokim koło Proszowa (VT83) obserwowano pojedynczego samca.

Buczyński P.: Wstępne badania ważek (Odonata) chełmskich torfowisk węglanowych. – Preliminary studies on dragonflies (Odonata) of carbonate fens near Chełm. Pp. 21-35.

In the year 2007 in the vicinity of Chełm (Central-Eastern Poland), the researches on dragonflies of carbonate fens and habitats associated with them or formed in the area (canals, small water bodies, ponds) were conducted. 34 dragonfly species were found, of which 32 with confirmed or probable development. The most frequent were as follows: *Lestes virens*, *Coenagrion puella*, *C. pulchellum*, *Somatochlora flavomaculata*, *Libellula quadrimaculata* and *Sympetrum danae*. Carbonate fens as well as dystrophic waters connected with them were characterized by a specific dragonfly fauna – with no or very scarce some tyrphophiles (e.g. *Aeshna juncea*, *Leucorrhinia pectoralis*) and strong dominance of others (e.g. *Lestes virens*, *Somatochlora flavomaculata*). Peat bog drying out caused the disorder of this arrangement: the extinction of tyrphophiles, the increase in number of eurytopes and incidence of thermophilous species like *Lestes barbarus*.

W roku 2007, w okolicach Chełmna (Polska Środkowo-Wschodnia), prowadzono badania ważek torfowisk węglanowych oraz środowisk z nimi związanych lub utworzonych na ich obszarze (kanały, drobne zbiorniki wodne, stawy). Wykazano występowanie 34 gatunki ważek, dla 32 z nich stwierdzono rozwój pewny lub prawdopodobny. Najczęstsze były: *Lestes virens*, *Coenagrion puella*, *C. pulchellum*, *Somatochlora flavomaculata*, *Libellula quadrimaculata* i *Sympetrum danae*. Torfowiska węglanowe i związane z nimi wody dystroficzne cechuje specyficzna fauna ważek, z

brakiem lub małą liczebnością jednych (np. *Aeshna juncea*, *Leucorrhinia pectoralis*) i silną dominacją innych tyrfofili (np. *Lestes virens*, *Somatochlora flavomaculata*). Na torfowiskach wysychających następowały: zanik tyrfofili, wzrost liczby eurytopów i ekspansja gatunków ciepłolubnych, jak *Lestes barbarus*.

Buczyński P.: Pierwsze stwierdzenie *Coenagrion armatum* (CHARPENTIER, 1940) na Pojezierzu Litewskim (Odonata: Coenagrionidae). – First record of Norfolk Damselfly *Coenagrion armatum* (CHARPENTIER, 1840) in the Lithuanian Lake District (Odonata: Coenagrionidae). Pp. 25-27.

Coenagrion armatum is a critically endangered species in Poland which has been vanishing in the western part of the country. Its refuge is eastern borderland, however, no contemporary existing populations have been found from the northern part of this area so far. The author gives the description of the first site of *C. armatum* known from Polish part of the Lithuanian Lake District: Lake Gulberek NE from Wizajny (54°23'44" N, 22°55'26" E, 220 m. a.s.l., UTM: FF22).

Coenagrion armatum jest gatunkiem krytycznie zagrożonym w Polsce, który zanikł w zachodniej części kraju. Jego ostoją jest pogranicze wschodnie, jednak dotychczas nie były znane populacje z północnej części tego obszaru. Autor opisuje pierwsze stanowisko stwierdzone na Pojezierzu Litewskim: Jezioro Gulberek na północny wschód od Wizajn (54°23'44" N, 22°55'26" E, 220 m. n.p.m., UTM: FF22).

Buczyński P.: XLVII Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, Bieszczady, 26–29 czerwca 2008. – 47th Congress of the Polish Entomological Society, Bieszczady Mts., June 26-29, 2008. P. 27.

In June 2008 the 47th Congress of the Polish Entomological Society will be held in the Bieszczady Mts. (SE Poland). Meetings of thematical sections are planed during this congress. Therefore we are forced to cancel the 5th All-Polish Symposium of Odonatology that was planed in the year 2008. All persons interested in dragonflies are invited to participate in the congress of the Polish Entomological Society. Information about the congress are available on the webpage of the PES: www.pte.au.poznan.pl (section "Aktualności").

W roku 2008 w Bieszczadach (Polska południowo-wschodnia), odbędzie się 47. Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Podczas zjazdu, zaplanowano spotkanie sekcji temtycznych. W związku z tym odwołane zostaje 5. Ogólnopolskie Sympozjum Odonatologiczne, planowane na rok 2008. Wszystkie osoby zainteresowane ważkami są zaproszone do udziału w zjeździe PTE. Informacje o zjeździe są dostępne na stronie PTE: www.pte.au.poznan.pl (dział „Aktualności”).

Buczyński P.: Wrażenia z 26. Corocznego Zjazdu Odonatologów Niemieckojęzycznych w Dreźnie (9-11.03.2007). – Impressions from the 26th Annual Congress of the German Speaking Odonatologists in Dresden (March 9-11, 2007). Pp. 28-29.

Brief relation on the international odonatological congress that took place in Dres-

den. The main streams of debates are presented. The most valuable speeches are pointed, especially from the field of dragonfly conservation, biology and zoogeography.

Krótką relacją z międzynarodowej konferencji odonatologicznej, która miała miejsce w Dreźnie. Prezentowane są główne nurty obrad. Wypunktowane są najcenniejsze wystąpienia, zwłaszcza z zakresu ochrony ważek, ich biologii i zoogeografii.

Tończyk G.: RECENZJA. Klaas-Douwe B. Dijkstra (ed.). Illustrated by Richard Lewington. 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Gillingham, 320 str., ISBN 0-953-1399-4-8 (oprawa miękka), ISBN 0-953-1399-5-6 (oprawa twarda), Cena: £ 21,95. – REVIEW. Klaas-Douwe B. Dijkstra (ed.). Illustrated by Richard Lewington. 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Gillingham, 320 pp., ISBN 0-953-1399-4-8 (paperback), ISBN 0-953-1399-5-6 (hardback), price: £ 21,95. P. 30-32.

The description of a monograph guidebook for the dragonflies of Europe. It was evaluated as a completed study with respect to territorial ranges, presented species and analysed problems. In the review, the content of the particular chapters was described in details. The most valuable were: 1) comprehensive acknowledgement of zoological points; 2) the part dedicated to faunas of particular parts of Europe created with cooperation with the group of a few dozen of specialists from many countries (with Poland among them); 3) multifaceted and very detailed introduction of dragonfly ranges – this is the first study of this kind which precisely and without mistakes shows all of the ranges of dragonflies occurring in the continent.

Omówienie monograficznego przewodnika do ważek Europy. Został on oceniony jako dzieło kompletne pod względem zakresu terytorialnego oraz przedstawionych gatunków i analizowanych zagadnień. W recenzji omówiono też szczegółowo zawartość poszczególnych rozdziałów książki. Za szczególnie cenne uznano: 1) obszerne uwzględnienie zagadnień zoologicznych; 2) powstała przy współpracy z grupą kilkudziesięciu specjalistów z wielu krajów (w tym z Polski) część poświęconą faunom poszczególnych części Europy; 3) wieloaspektowe i bardzo dokładne przedstawienie zasięgów ważek – jest to pierwsze dzieło tego rodzaju, które precyzyjne i bez większych usterek przedstawia zasięgi wszystkich ważek występujących na kontynencie.